

IN GESPREK

‘Over feiten geen discussie’

De stichting Agrifacts (Staf) is een organisatie die – de naam zegt het al – feiten controleert. Meer specifiek: onderzoeken die de agrarische sector in diskrediet brengen, worden tegen het licht gehouden. Toch wil voorzitter Jaap Haanstra dat de stichting niet als een activistische club wordt gezien. “Ook als het in het nadeel van de sector uitpakt, brengen we het naar buiten. Over feiten is nu eenmaal geen discussie.”

Tekst: Hans van der Lee | Fotografie: Alex J. de Haan

Jaap Haanstra VOORZITTER STAF

De voormalige akkerbouwvoorman van LTO Noord Jaap Haanstra volgde John Spithoven op als voorzitter van de stichting Agrifacts. De stichting stond van meet af aan volop in de belangstelling en dat vroeg te veel tijd van melkveehouder Spithoven. De akkerbouwer uit Luttelgeest (Fl) had meer tijd, aangezien zijn zoons de aardappel-, peen- en knolselderijteelt voor hun rekening nemen. Haanstra is een gepokt en gemazeld bestuurder. Hij is ontevreden over de kwaliteit van de onderzoeken en ergert zich aan de berichtgeving, die volgens hem voor een verkeerd beeld van de sector zorgt.

Als de agrarische sector onterecht de zwartepiet krijgt, treedt Staf daar tegen op. De stichting lijkt de rol van de belangenbehartiging over te nemen. Klopt dat?

“We zijn zeker geen belangenbehartigers of activisten. Het klopt dus niet. De aanzet tot de stichting is gegeven door de berichtgeving over de insectensterfte in mei 2018. Driekwart van de insecten verdwenen en dat zou komen door het middelengebruik in de agrarische sector, met name door de neonicotinoïden. Ik dacht gelijk ‘dat bestaat niet’. Tegelijkertijd zag je dat de argeloze Nederlander dacht dat het wel zo was en gelijk werd gezegd dat er iets aan moest gebeuren.”

De stichting wist aan te tonen dat het onderzoek naar de bijensterfte niet klopte en dat de conclusies te kort door de bocht waren. Toch zijn de neonicotinoïden in de ban gedaan. Is de slag dan niet verloren?

“We zien het niet als een achterhoedegevecht, het kost nu eenmaal tijd en geld om zoiets uit te zoeken. Wij moeten rapporten opvragen, onderzoeksmethoden tegen het licht houden en uitkomsten narekenen. Overigens was het in het geval van de insecten niet eens zo moeilijk om aan te tonen dat de neo's niet de oorzaak kunnen zijn. Het rapport stelt dat vele soorten bijen verdwenen en als oorzaak werden de neo's genoemd. Uit ons onderzoek bleek dat de meeste soorten al voor 1995 waren verdwenen. Toen waren die neo's nog niet op de markt. Dat was reden om verder te speuren. We willen dat discussies op basis van de juiste feiten worden

gevoerd. Dat is in dit geval niet gebeurd en nu zijn die middelen in een kwaad daglicht terechtgekomen. Het is geen kwestie van operatie geslaagd, patiënt overleden. In dit geval heeft de chirurg toch iets geleerd en die kennis komt bij een volgende procedure weer van pas.”

De stichting is een klein clubje mensen. U als voormalig agrarische bestuurder, een mestspecialist en een melkveehoudster met vier man ondersteuning en een tweekoppige Raad van Advies. Hoe spelen jullie dit klaar?

“We krijgen gelukkig hulp van wetenschappers uit heel Europa, soms van journalisten en van juristen. Er is veel sympathie voor ons werk. Het bestuurswerk gebeurt pro deo. We pakken aan wat we kunnen en waarvan we denken dat het belangrijk is, maar we kunnen niet alles. Na de oprichting van de stichting zijn we overspoeld met vragen en nu liggen er 460 zaken op de plank die uitgezocht moeten worden. Dat kunnen we niet alleen en daar moeten we mensen voor inschakelen. Dat kost geld en daarom heeft de stichting donateurs. We stellen bij nieuwe donateurs en ondersteunen de bedrijven drie vragen. Staan we achter de doelstelling? Kunnen we iets voor elkaar betekenen? Is het mogelijk iets te doneren? Zo zijn we nu met een heel netwerk, inclusief de netwerken van onze Raad van Toezicht. Voorzitter Aalt Dijkhuizen van Topsector Agri & Food en professor Sybe Schaap in Wageningen brengen in die zin heel wat mee. Van de 460 zaken pakken we er momenteel 20 aan.”

Opvallend is dat de hele stichting inclusief de toezicht-houders onderdeel zijn van of op zijn minst banden met de agrarische sector hebben. Was het niet verstandig geweest om ook mensen van buiten de sector aan te trekken?

“Sommige linkse mensen noemen Staf een boerenlobby, of ze roepen dat we vast worden betaald door de producenten van gewasbeschermingsmiddelen. Dat is onzin. Is een bewering van een NGO (een niet gouvernementele organisatie als bijvoorbeeld Greenpeace of Stichting Natuur & Milieu) altijd waar en wat wij zeggen niet? We gaan allebei uit van dezelfde wetenschappelijke onderzoeken, die wij in ieder geval controleren op de feiten.”

De allereerste zaak werd gelijk een succes, het Planbureau voor de Leefomgeving paste publicaties aan na ingrijpen door Staf en een juridische strijd volgt nog. Blij?

“Natuurlijk. In oktober 2018 begonnen wij met het uitzoeken van de feiten achter het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving. Het PBL beweerde dat de agrarische sector onvoldoende vooruitgang boekt bij het terugdringen van het gewasbeschermingsmiddelengebruik. Het aandeel overschrijdingen van de waterkwaliteitsnormen zou met 15 procent zijn afgenomen in de periode 2013-2018, terwijl was afgesproken dat 50 procent moest worden gehaald. Nergens in het rapport was te ontdekken hoe ze aan die 15 procent kwamen. De wijze van berekenen en de keuzes daarin waren niet uit het rapport te halen omdat relevante informatie ontbrak. Dat vind ik de kunst van het weglaten. Iedereen ging met die 15 procent aan de haal, zonder dat iemand zich afvroeg of het klopte.

De wetenschappers van het PBL kozen bovendien selectief uit de beschikbare wetenschappelijke gegevens. Dat is een politieke keuze, geen wetenschappelijke. Na lang aandringen kwam het PBL met het ontbrekende hoofdstuk uit het rapport, maar dat klopte dus niet. Dat konden wij bewijzen en inmiddels heeft het PBL wel alle gegevens online gezet. Wij willen echter rectificatie van het oorspronkelijke rapport. De juridische procedure wordt nu voorbereid. Overigens komen wij tot een milieuwinst van 30 tot 50 procent, op basis van dezelfde gegevens die het PBL gebruikte.”

Staf stelt op basis van al het eigen onderzoek tot nu toe dat NGO's infiltreren in de Brusselse wetenschappelijke commissies, om hun doel te halen: het uitdunnen van het middenpakket. Hoe zit dat?

“Wetenschap moet de grond zijn voor de politieke besluiten, maar in het geval van de neo's hebben we uitgevonden dat NGO's ruim van te voren een campagne zijn gestart om die middelen van de markt te krijgen. Vanuit de IUCN (internationale organisatie natuurbescherming, red.) in Zwitserland, waarbij de natuur- en dierenwelzijnsclubs zijn aangesloten, zijn deals gemaakt met een selecte groep wetenschappers. We zijn op verslagen gestuit van bijeenkomsten tussen die mensen, met daarin de afspraken. Die wetenschappers maken vervolgens weer deel uit van commissies in Brussel,

‘Framing kunnen we missen en daar doen we onderzoek naar’

die de Europese Commissie adviseren. Die wetenschappers werden eerder vooraf niet gescreend op banden met organisaties, nu wel, blijkt uit onze navraag. Dit soort framing kunnen we missen en daar doen we dan ook onderzoek naar.”

Ondertussen richten jullie je ook nog op meer lokale zaken?

“Wat we belangrijk vinden, pakken we op. Zo hebben we ook uitgezocht hoe het zat met het Gelderse rapport over insecticiden in de mest, die ervoor zouden zorgen dat de weidevogels verdwijnen. We hebben naar het onderzoekmodel gekeken en geconcludeerd dat het niet klopte. Op basis van dezelfde onderzoeksdata kwamen wij tot heel andere conclusies. Die hebben de Tweede Kamer bereikt, waarna landbouwminister Carola Schouten Wageningen UR het onderzoek liet controleren. Ze benoemde vervolgens dat wij tot dezelfde conclusies kwamen. Dat is een succesje. Helaas stonden de uitkomsten van het rapport wel in Trouw en die journalisten hebben niets gecontroleerd. Er blijft voorlopig werk zat. Pas als niemand daar meer op zit te wachten, houden we op.” ♦